

ΚΑΘΑΡΣΙΣ

ΔΥΣΗ & ΑΝΑΤΟΛΗ: ΒΙΒΛΙΟ Ι

DAVID CAPEL

~ ΠΡΟΛΟΓΟΣ ~

Ποτέ μην εμπιστεύεσαι Ενετό. Ο συγκεκριμένος ήταν σκουρόχρωμος και έξυνε το σβέρκο του μ' ένα αθώο και παιχνιδιάρικο χαμόγελο στα χείλη. Κοίταξε γύρω του ευγενέστατα κι άπλωσε το κύπελλό του ώστε να του βάλουν κι άλλο κρασί, προτού γνέψει σε κάποιον από τους διερχόμενους προσκεκλημένους της δεξίωσης σαν να ήταν ο πιο ξέγνοιαστος άνθρωπος στον κόσμο.

Όταν όμως τα διαπεραστικά γαλάζια μάτια του έπεσαν πάνω μου, δεν διέκρινα καθόλου κέφι μέσα τους. Διαισθάνθηκα τότε ότι κάτι δεν πήγαινε καλά αλλά δεν καταλάβαινα τι ήμουν δέσμιος του οινοπνεύματος πλέον κι άρα απρόσεκτος.

Είχε έρθει στην Πόλη πρόσφατα, αλλά προφανώς είχε ήδη χρησιμοποιήσει τη γλοιώδη γοητεία του προκειμένου να εισχωρήσει στην απομηνή μάζωξη. Φλυαρούσε περιχαρής με τη Μαρία την Αλανή, την οικοδέσποινά μας, κάνοντάς τη να γελάει, ενώ παράλληλα ο σύζυγός της, ο Μιχαήλ Δούκας, καθόταν στη γωνία ανύποπτος και συζητούσε περί θεολογίας με τον Ψελλό και δυο εκ των ξιπασμένων σπουδαστών του.

Ήταν άλλη μία από τις κραυπαλώδεις δεξιώσεις που διοργάνωνε η Μαρία: ένα μείγμα από ισχυρούς, όμορφους, μεγαλύτερους και νεώτερους, λίγους Γεωργιανούς φίλους της και κάποιοι τυχαίοι περαστικοί.

Την έβλεπα πώς γελούσε με τα μάτια της χαμένα στα δικά του και πώς χαϊδολόγαγε με τα φορτωμένα πετράδια πανέμορφα

δάχτυλά της το μανδύα του. Μετά, καθώς είδε το βλέμμα μου, είπε:

«Έλα, Αμάντο (ή κάποιο ανάλογο γυναικωτό όνομα), έλα να μιλήσεις στον αγαπητό φίλο μου Ιωάννη. Έλα να τον φροντίσεις για χάρη μου, διότι μονίμως χάνεται σ' αυτές τις συναθροίσεις και πάντα αδυνατεί να σκεφτεί κάτι να πει!»

Κοκκίνισα και ένιωσα ενοχλημένος και αμήχανος, μουρμουρίζοντας κάτι σαν «μπορεί να χάνομαι, αλλά να 'μαι τώρα», εκείνη όμως είχε ήδη απομακρυνθεί κατευθυνόμενη προς μια άλλη ομάδα καλεσμένων.

«Λοιπόν, Ιωάννη, με τι ασχολείσαι;» ήχησε απαλή σε απόσταση εκατοστών από μένα η φωνή του Ενετού.

«Με τι ασχολούμαι; Τι εννοείς, με τι ασχολούμαι;»

«Εγώ είμαι έμπορος» είπε μ' ένα δυσάρεστο χαμόγελο. «Να υποθέσω πως έχεις κάποιο ρόλο στη διοίκηση εδώ ή στο εμπόριο; Αν κρίνω από τα ρούχα σου, θα έλεγα πως είσαι πωλητής αγαθών εξ Ασίας. Πέφτω έξω;»

Με πρόσβαλε επίτηδες. «Φυσικά και δεν είμαι πωλητής. Είμαι... είμαι μεγαλοεπιτηδευτής. Κτηματίας» κόμπασα.

Ανασήκωσε τα φρύδια του. «Αλήθεια, κτηματίας; Και πού βρίσκεται το κτήμα σου;»

«Ω, δεν θα το ξέρεις το μέρος;» είπα ανυπόμονα. «Τέλος πάντων, πρέπει...»

«Ελπίζω να μην είναι στ' ανατολικά» είπε εκείνος. «Μαθαίνω πως γίνονται ταραχές στα ανατολικά σας σύνορα. Τέλος πάντων, τάμπουλα παίζεις;»

«Ναι, γιατί;» ρώτησα ενώ ξέκλεισα μια ματιά προς τη Μαρία, πίσω του, η οποία φλέρταρε με μια ομάδα άνδρες, ανάμεσά τους κι ο συνονόματός μου Ιωάννης Ιταλός. Άγγιξε τον ώμο ενός άνδρα που δεν γνώριζα και έπιασε στιγμιαία το χέρι του. Ήταν

πλούσια ντυμένος με κοντοκουρεμένα γκριζα μαλλιά και παράστημα στρατιωτικού. Θα μπορούσε να είναι πατέρας της.

«Το έμαθα κατά την παραμονή μου εδώ. Παίζεις;»

«Τι, τώρα;»

Απέσπασα απότομα τη ματιά μου από τη σκηνή στην άλλη άκρη της αίθουσας και έστρεψα την προσοχή μου στον Ενετό. Έδειχνε άδολος. Αυτοί οι επαρχιώτες έμποροι εμφανίζονταν στην Πόλη ατενίζοντας με μάτια γουρλωμένα την πολυτέλεια και τις διασκεδάσεις που τους προσφέρονταν, λουσιμένοι στο χρυσάφι μετά τις πωλήσεις τους και εθισμένοι στη σπατάλη του.

Δεν θα μου κακόπεφταν λίγα νομίσματα· άσε που θεωρούσα πως τα κέρδη αυτού του εμφανώς ανενδοίαστου πωλητή θα έβρισκαν καλύτερο κατάλυμα στο πορτοφόλι μου παρά σε κάποιο υγρό πορνείο της Βενετίας. Και ήταν καταφανώς αρχάριος.

Έπρεπε να έχω υποπτευθεί κάτι βέβαια· δεν ήταν φυσιολογικό να παίζουν τάμπουλα σε μια τέτοια δεξίωση. Όχι πως νοιαζόταν κανείς. Για την ακρίβεια, είχαμε και μερικούς ευπρόσδεκτους θεατές στην αρχή, ανάμεσά τους και μια καλλονή ονόματι Άννα Σκληρή, η οποία είχε ακουμπήσει την παλάμη της στον ώμο μου και είχε μουρμουρίσει «Ιωάννη, λέω να φερθείς με επιείκεια στον ξένο μας». Δυο άλλοι γέλασαν κι ένας τρίτος βέλαξε σαν πρόβατο. Ήταν ξεκάθαρο πως ένας αλητήριος σαν και του λόγου μου μόλις είχε βρει τον αμνό που θα έγδερνε τη νύχτα αυτή.

Είχε κάτι το περίεργο ωστόσο ο τρόπος που ο Ενετός χτύπησε τα δάχτυλά του και ψιθύρισε κάτι σ' έναν υπηρέτη. Αμέσως ο ίδιος υπηρέτης επανεμφανίστηκε με την πινακίδα του παιχνιδιού και δυο μεγάλα κολονάτα ποτήρια κρασί. Μας έστρωσε σε ένα παρακείμενο τραπέζι και σύντομα ήμασταν πλήρως απορροφημένοι από το παιχνίδι. Είναι αρκετά απλό στη σύλληψή του: κάτι ανάλογο παίζουν παντού από τη Μέκκα μέχρι

τη Μασσαλία. Ουσιαστικά κινείς τα γυάλινα πούλια σου σε διαφορετική κατεύθυνση από αυτή του αντιπάλου σου σύμφωνα με το αποτέλεσμα της ζαριάς. Η ιδέα είναι ότι προστατεύεις κάθε σφαιρίδιο που τοποθετείς με άλλο, ώστε να μην του επιτεθεί ο αντίπαλος και να πρέπει να ξεκινήσεις την πορεία σου από την αρχή.

Το παιχνίδι εξαρτάται εν μέρει από την τύχη αλλά κυρίως είναι ζήτημα υπολογισμού των πιθανοτήτων, οπότε ενδείκνυται για ποντάρισμα. Είχα κερδίσει περισσότερα παιχνίδια παίζοντας με νεαρούς γνωστούς μου από την Πόλη απ' όσα θα μου αναλογούσαν κανονικά, οπότε πίστευα τον εαυτό μου σπουδαίο παίκτη.

Είχα το πάνω χέρι στους πρώτους γύρους, προς ψιθυριστή επιδοκιμασία του κοινού μας. Παρατήρησα πως ο γκριζομάλλης άνδρας είχε ενωθεί με το πλήθος μας, αν και παρακολουθούσε αγέλαστος το παιχνίδι. Ο Ενετός καταριόταν συνεχώς την τύχη μου, σίγουρο σημάδι αρχάριου το οποίο απλώς με εκνεύριζε περισσότερο. Έπρεπε να είχα σταματήσει τότε, όλοι όμως χαίρονταν που νικούσα κι εγώ ήθελα να τον συντρίψω.

Η επήρεια του ποτού άρχισε να με επηρεάζει: μ' έναν παράξενο τρόπο το μυαλό μου θύμιζε σήραγγα, έτσι επικεντρωμένο που ήταν στη πινακίδα, ενώ με περιέβαλλε μια καταχνιά. Είχα την αμυδρή υποψία πως ο σαματάς γύρω μας είχε κοπάσει και τότε, ξαφνικά, το παιχνίδι έγειρε θεαματικά υπέρ του. Την κρίσιμη στιγμή, όταν μου φάνηκε πως το παιχνίδι είχε γυρίσει ξανά, διπλασίασα το ποσό του στοιχήματος. Αμέσως διπλασίασε κι εκείνος.

Περιμένε ένα λεπτό και μετά είπε «Είσαι εντάξει με το ποσό;»

Μέχρι τότε τοποθετούσα τα νομίσματά μου πάνω στο τραπέζι, οπότε πρέπει να πρόσεξε ότι έσκαβα στο πορτοφόλι μου για τα τελευταία ψιλά κέρματα. Σε καμία περίπτωση δεν έφθαναν

για να καλύψουν το στοίχημα. Με δυσκολία απάντησα στην αυθάδειά του μ' ένα χαμόγελο και του είπα αγέρωχα ότι θα φρόντιζα να πάρει τα κέρδη του – αν κέρδιζε.

«Απλώς σαλπάρω για Βάρι σε τέσσερις μέρες από σήμερα».

«Μην ανησυχείς. Ρίξε».

«Θα με βρεις στον Γαλατά» αποκρίθηκε και μετά έπαιξε. Ακόμα θυμάμαι τη ζαριά – ήταν πέντε και τρία. Οι βούλες στο δεύτερο ζάρι ήταν ελαφρώς κακοσχεδιασμένες, η πιο πάνω μάλιστα είχε σχεδόν σβηστεί. Ένα οκτάρι μόνο τον έσωξε· με οποιαδήποτε άλλη ριξιά ήμουν σίγουρος ότι θα ανακτούσα τουλάχιστον μεγάλο μέρος των απωλειών μου.

«Γκράτσιε*», είπε απαλά, μάζεψε ό,τι νομίσματα μού είχαν απομείνει μ' ένα επιδέξιο τίναγμα και απομακρύνθηκε μεγαλοπρεπώς.

Κάρφωσα το βλέμμα μου στα χέρια μου που ακουμπούσαν πάνω στο τραπέζι. Εξεπλάγην με την ακινησία τους. Είναι απίθανο πώς σε μια κρίσιμη στιγμή εισχωρούν στο κεφάλι σου οι πιο ασήμαντες σκέψεις. Άργησα να σηκώσω το βλέμμα μου διότι ντρεπόμουν μήπως συναντήσω τη ματιά κανενός, αλλά τελικά κοίταξα γύρω μου. Στην αρχή δεν έβλεπα ψυχή. Παρατήρησα ολόγυρα την αίθουσα: δεν υπήρχε κανείς εκτός από ένα ζεύγος Σλάβων υπηρετών που καθάριζαν ήσυχα. Ήταν αργά. Ρώτησα τον ένα τους τι ώρα ήταν και μου αποκρίθηκε με βαριά προφορά ότι ήταν σχεδόν μία. Αναρωτήθηκα νωθρά πού ήταν όλοι και σηκώθηκα τρεκλίζοντας όρθιος βαστώντας γερά το κάθισμά μου.

Βάδισα με αστάθεια μέχρι τις θύρες που οδηγούσαν στην κυρίως οικία.

«Σας παρακαλώ, κύριε, το οίκημα είναι κλειστό, ώρα να πάτε σπίτι σας» είπε ο ένας Σλάβος εμποδίζοντας τη διόδό μου. Τον

* *Grazie* = ιταλικά στο κείμενο, σημαίνει «ευχαριστώ». (Σ. τ. Μ.)

έσπρωξα για να περάσω, αφού μπουρδουκλώθηκα πρώτα σε ένα διακοσμητικό τάπητα τοίχου που κάλυπτε την αφιδωτή πόλη, η οποία οδηγούσε στον προθάλαμο. Μια μαρμαρίνη σκάλα συστρεφόταν με κατεύθυνση τον όροφο της υποδοχής από πάνω μας κι εγώ μπορούσα να ακούσω αμυδρά μια συνομιλία. Μια ανδρική φωνή ακούστηκε ξεκάθαρα να σκάει στα γέλια.

Πήγα να ανέβω αλλά ένας φρουρός εμφανίστηκε από τις σκιές στα αριστερά μου κι έβαλε το χέρι του στον ώμο μου. Στριφογύρισα προσπαθώντας να τον αποδιώξω σκουντουφλώντας ξανά.

«Πάω να δω τη Μαρία» τραύλισα.

«Κύριε, κανείς δεν επιτρέπεται να ενοχλήσει την αυτοκράτειρα».

«Σιγά την αυτοκράτειρα. Όσο αυτοκράτειρα είναι αυτή, άλλο τόσο είσαι εσύ στρατιώτης. Τέλος πάντων, είμαι φίλος της. Κάνε στην άκρη».

Ήταν όμως αυτοκράτειρα, όντως, αν και κατ' όνομα μόνο. Ο σύζυγός της, ο Μιχαήλ, ήταν τιτλούχος συναυτοκράτορας του αληθινού κατόχου του αξιώματος, Ρωμανού Διογένη, αν και θεωρούνταν μάλλον άχρηστος για να ασχολείται ουσιαστικά με τη διακυβέρνηση. Έτσι είχε αφεθεί στις σπουδές του κι εκείνη στα ξεφαντώματά της, τα οποία κρίνοντας από τους ήχους που άκουγα προφανώς ακόμα συνεχίζονταν. Προσπάθησα να σπρώξω τον φρουρό για να περάσω αλλά είχε κορμιοστασιά ογκόλιθου και με πέταξε πίσω, με αποτέλεσμα να σκοντάψω πάνω σ' ένα τυχαίο τραπεζάκι ταρακουνώντας τα μπρούτζινα αντικείμενα επάνω του.

Πρέπει να κάναμε περισσότερο θόρυβο απ' όσο πίστευα διότι εκείνη τη στιγμή η Μαρία εμφανίστηκε στο πλατύσκαλο από πάνω μας και έσκυψε για να δει προς τι η αναστάτωση. Ήταν εκθαμβωτική, με τα μακριά μαύρα μαλλιά της λυτά να χύνονται

σαν μετάξι πάνω από μια φαρδιά σκούρα μπλε ρόμπα. Μου φαινόταν πιο όμορφη τώρα απ' όσο ήταν νωρίτερα το βράδυ, στολισμένη μ' όλα τα πλουμίδια της. Δεν υπήρχε αμφιβολία πως είχε το παράστημα μιας αυτοκράτειρας κι η καρδιά μου έχασε έναν χτύπο καθώς μετακινήθηκα στο φως ώστε να με δει. Σκυθρώπιασε ζαρώνοντας τα τέλεια φρύδια της και τα μαύρα μάτια της άστραψαν μέσα στο σκοτάδι.

«Τι είναι; Τι συμβαίνει;» είπε με σφιγμένα δόντια.

«Εγώ είμαι, ο Ιωάννης Λάσκαρης» είπα και ξεκίνησα να πάω προς εκείνη, ο φρουρός όμως μου έκοψε και πάλι το δρόμο.

«Πες στον τύπο από δω να μ' αφήσει να περάσω, Μαρία. Θέλω ν' ανέβω επάνω».

«Ιωάννη, το γλέντι τελείωσε. Φαίνεσαι κουρασμένος και είναι ώρα να πας πλέον σπιτί σου».

«Δεν μπορώ να επιστρέψω τώρα. Είναι πολύ αργά. Θα σηκώσω το σπιτί στο πόδι. Η μητέρα θα με σκοτώσει».

«Τότε λουπόν πήγαινε να μείνεις σε ένα ταβερνείο».

«Δεν μπορώ. Δεν έχω καθόλου χρήματα».

Ένα ξέσπασμα από πνιχτά γέλια ακούστηκε από το άνοιγμα της πόρτας πίσω της.

«Ποιος είν' αυτός;»

«Ουδείς. Κανένας» νευρίασε ανυπόμονη εκείνη. «Τέλος πάντων, υπάρχει ένα δωμάτιο κάτω. Θα σου δείξει ο Βόρις. Μπορείς να αποκοιμηθείς εκεί. Αλλά με το πρώτο φως πρέπει να φύγεις. Δεν θέλω να σε δω το πρωί. Τουλάχιστον όχι προτού συνέλθεις. Καληνύχτα».

Και λέγοντας αυτά έκανε επί τόπου στροφή και επέστρεψε στην κάμαρα πίσω της.

«Από δω» είπε ο ογκώδης φρουρός και με τράβηξε δυνατά απ' τον αγκώνα, για να με οδηγήσει μέσα σ' έναν κατασκότεινο διάδρομο. Στη μια πλευρά υπήρχε ένα μικρό βεστιάριο επι-

πλωμένο με ένα χαμηλό ανάκλιντρο κάτω από ένα καφασωτό παράθυρο, το οποίο μάλλον έβλεπε στην εσωτερική αυλή.

Δεν υπήρχαν ούτε κουβέρτες ούτε μαξιλάρια, εγώ όμως κατέρρευσα και κοιμήθηκα αμέσως, ενώ το δωμάτιο εξακολουθούσε να στριφογυρίζει γύρω μου. Η τελευταία ανάμνησή μου ήταν οι απαλές νότες ενός έγχορδου που έπαιζε ένα αργό τραγούδι της νύχτας από κάπου ψηλότερα.